

Oulun kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka

2023

OULUN KAUPUNGINKIRJASTO

Oulun kaupunginkirjaston johtoryhmä 28.9.2023

OUKA.FI

Sisällys

Oulun kaupunginkirjaston kokoelmapolitiikka	1
1. KOKOELMAPOLITIikka	2
Asiakaskunta	2
Kokoelmayhteistyö	2
Kokoelmavastuu	2
Palveluverkko ja kokoelmat	3
2. AINEISTON HANKINTA	3
Aineistomääräraha	4
Asiakkaiden ja kirjoittajien lahjoitukset	6
3. VALINTAPERIAATTEET	6
Aikuisten aineisto	6
Kaunokirjallisuus	6
Tietokirjallisuus	6
Lehdet	7
Äänikirjat	7
Elokuvat	7
Konsoli- ja lautapelit	7
Esineet	7
Kausikortit	8
Lasten ja nuorten aineisto	8
E-aineistot	8
Musiikki	8
4. POISTAMINEN	9
5. VARASTOINTI	9
Mitä varastoidaan?	9
Aikuisten aineiston varastointi	10
Kaunokirjallisuus	10
Tietokirjallisuus	10
Lehtien varastointi	10
AV-aineisto	10
Lasten ja nuorten aineiston varastointi	10
Musiikkiaineiston varastointi	11
6. ARVIOINTI JA MITTARIT	11
LIITE: Pohjoisen eKirjaston e-kokoelmapolitiikka	13

1. KOKOELMAPOLITIikka

Kokoelmapolitiikka kuvaa Oulun kaupunginkirjaston kokoelmien valinta-, poisto- ja varastointiperiaatteita. Kokoelmapolitiikka toimii henkilökunnan tukena ja tiedonlähteenä kokoelmatyössä sekä ohjaa kokoelmien kehittämistä.

Oulun kaupunginkirjaston toiminta-ajatuksena on tukea monipuolisilla ja uudistuvilla kokoelmillaan ja palveluillaan kaikenikäisten ihmisten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja virkistytymiseen. Kokoelmiin kuuluu käyttäjien tarpeita vastaava, laaja, ajantasainen ja uudistuva kokoelma kauno- ja tietokirjallisuutta, lehtiä, musiikkia, kuva- ja muita av-tallenteita, esineitä, lainattavia kausikortteja sekä e-aineistoja. Aineiston valintaan, karsintaan ja varastointiin vaikuttavat arvioitu kysyntä, teosten kulttuurinen merkitys, aineiston saatavuus ja käytettävissä olevat määrärahat.

Oulun kaupunginkirjasto toimii Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueellista kehittämistehtävää hoitavana kirjastona sekä tieto- ja kaukopalvelukeskuksena. Toiminta-alueeseen kuuluu 38 kuntaa.

Asiakaskunta

Oulu on Pohjois-Suomen suurin ja Suomen viidenneksi suurin kaupunki. 31.12.2022 Oulussa oli 211 848 asukasta. 22 % asukkaista on alle 19-vuotiaita ja yli 64-vuotiaiden osuus on kasvava, ollen vuoden 2022 lopussa 17,1 %. Vilkas muuttoliike tuo kaupunkiin opiskelijoita, työntekijöitä ja työnhakijoita. Ulkomaalaisten osuus asukkaista on 3,4 %. Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus ovat kaupungin voimavara. Kaupungissa on kymmeniä eri asteen oppilaitoksia peruskoulusta yliopistoon.

Kokoelmayhteistyö

Oulun seudun kirjastoilla on ollut yhteinen aineistotietokanta vuoden 2012 alusta, jolloin yhdistettiin Oulun kaupunginkirjaston ja kahdeksan lähikunnan ns. OUTI-kirjastojen, kokoelmatietokannat. Vuoden 2023 alussa OUTI-kirjastoihin kuului 16 kuntaa, joissa on yhteensä noin 330 000 asukasta. Asiakkaat voivat lainata kaikkien OUTI-kirjastojen aineistoja samalla kirjastokortilla ja kirjastot tekevät mm. kuvailuyhteistyötä. Hankintapaikat valitaan seudullisen kilpailutuksen kautta, mutta aineiston valinnan ja hankinnan kukin kirjasto tekee itsenäisesti. Tiedot aineistosta on tallennettu OUTI-tietokantaan ja ne ovat löydettävissä sieltä kirjaston kotisivujen kautta.

Vuoden 2013 alussa OUTI-kirjastoille hankittiin yhteinen e-kirjakokoelma. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun yhteinen alueellinen eKirjasto avattiin 8.2.2019. Vuoden 2022 alusta e-aineistoyhteistyö kattaa Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan yleiset kirjastot, kun Pohjoisen eKirjasto aloitti toimintansa. Kirjastot maksavat osuutensa hankintakustannuksista asukaslukujen mukaisessa suhteessa.

Kokoelmavastuu

Päävastuu kokoelmapolitiikasta on kirjastopalvelujohtajalla. Kokoelmien muodostamisesta, ylläpidosta, ajantasaisuudesta ja kehittämisestä vastaavat aikuisten, lasten ja nuorten sekä musiikkiaineiston valitsijat yhdessä kokoelmapalvelujen kirjastopalvelupäällikön kanssa. Hankintaan liittyvistä toiminnoista ja aineistomäärärahan käytöstä vastaa kokoelmapalvelujen kirjastopalvelupäällikkö, joka huolehtii myös kokoelmapolitiikan päivityksestä vuosittain määrärahanjaon yhteydessä.

Aineiston valintaa tekevät eri aineistolajien kirjastoammattilaiset. Aineiston valintaperiaatteet on kuvattu luvussa 3 ja ne löytyvät myös kirjaston kotisivuilta.

Palveluverkko ja kokoelmat

Oulun kaupunginkirjaston toiminta on organisoitu aluekirjastomallin pohjalta. Aluekirjastomallissa kirjastot jaetaan neljään alueeseen: eteläiseen, itäiseen, keskiseen ja pohjoiseen. Kirjastoverkko rakentuu neljästä aluekirjastosta ja lähikirjastoista. Kirjastoverkkoa täydentävät hakeutuvat palvelut: kirjastoautopalvelut, Oulun uimahallissa sijaitseva kirjakaappi, Keskustan palvelukeskuksen siirtokokoelma sekä kotipalvelu. Käytettävissä on Celian äänikirjakokoelma asiakkaille, joille tavallisen kirjan lukeminen on vaikeaa. Lukemisesteisten asiakkaiden on myös mahdollista liittyä kirjastoissa Celian verkkopalvelujen käyttäjäksi.

Oulun kaupunginkirjaston kokoelma on suuruudeltaan noin 725 000 nidettä. Myös muiden OUTI-kirjastojen aineisto on asiakkaiden käytössä.

Kirjaston kokoelma on kelluva, mikä tarkoittaa sitä, että asiakas voi jättää palautuksensa mihin tahansa kaupunginkirjaston toimipisteeseen. Aineisto jää siihen toimipisteeseen, johon asiakas sen palauttaa. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kirjastossa kellutetaan kaikki aineistolajit. Kellutuksen tavoitteena on tarjota asiakkaille vaihteleva kokoelma ja vähentää aineiston käsittelyyn ja kuljettamiseen liittyvää työtä sekä pienentää kuljetusten aiheuttamaa ympäristökuormaa. Vuoden 2021 aikana aloitettiin kellutus myös Raahen kirjaston kanssa. 31.10.2022 alkaen Oulun aineistot kelluvat yksipuolisesti Iin, Limingan, Lumijoen, Pudasjärven, Pyhäjoen kirjastojen kanssa.

Oulun kaupunginkirjaston eri toimipisteiden kokoelmat ovat asiakkaiden käytössä aukioloaikojen mukaisesti. Lähikirjastojen aukioloaikoja laajentaa omatoimiaika, jolloin asiakkaat voivat käyttää itsenäisesti kirjastopalveluja kirjautumalla sisään kirjastokortin ja PIN-koodin avulla. Asiakkaat voivat maksutta varata aineistoja mihin tahansa toimipisteeseen noudettavaksi. Aineisto, jota ei löydy Oulun kaupunginkirjastosta tai muista OUTI-kirjastoista, tilataan asiakkaalle kaukolainaksi.

2. AINEISTON HANKINTA

Kirjastoihin hankitaan kirjoja, karttoja, nuotteja, lehtiä, musiikki- ja muita äänitteitä, kuvatallenteita, mikrofilmejä, pelejä, esineitä, kausikortteja ja verkkoaineistoa. E-kirjoja hankitaan kirjastokäyttöön soveltuvassa muodossa. Kirjastoon hankittavat kuvatallenteet edellyttävät tekijänoikeuslain mukaista lainausoikeutta.

Hankintapaikat valitaan kilpailuttamalla. Kirjallisuuden hankinnassa Oulun kaupunki tekee hankintayhteistyötä Oulun ympäristökuntien kanssa ja hankinnat tehdään tarjouskilpailun perusteella valituilta sopimustoimittajilta. Pienlevikkistä aineistoa ja omakustanteita hankitaan myös suoraan julkaisijoilta. Aineiston saamiseksi nopeasti asiakkaille kirja-aineisto tilataan pääosin kustantajien ennakkotietojen perusteella. Musiikkiaineisto hankitaan kustantajilta, välittäjiltä ja musiikkiliikkeiltä ennakkotilauslistojen tai myyntiluetteloiden perusteella. Kuvatallenteet ostetaan Kirjastopalvelun, Elokuvakirjaston, Mistarin ja Suomalaisen elokuvapalvelun kautta sekä suoraan edustajilta.

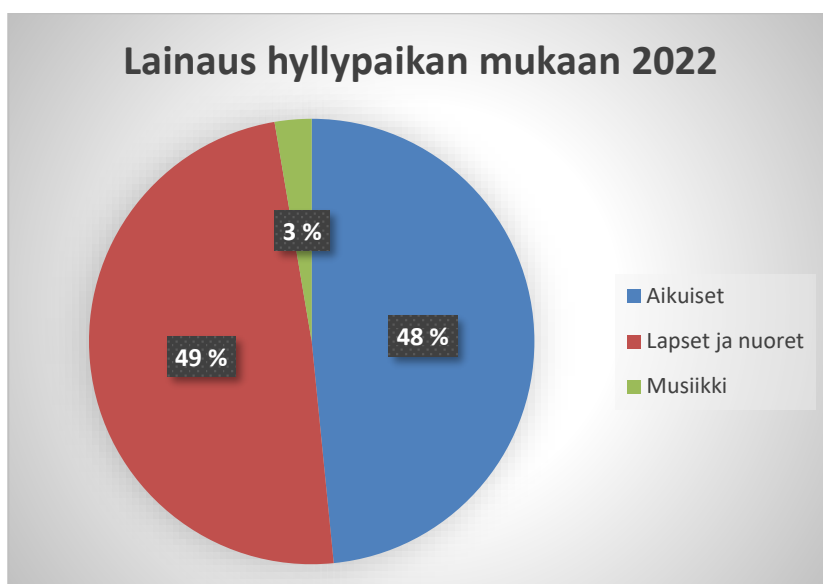
Verkkoaineistoa hankitaan kansallisen konsortion, FinELibin, kautta sekä muilta välittäjiltä tai palveluntarjoajilta.

Kirjastoihin hankitaan lainattavaksi myös soittimia, pelejä ja liikuntavälineitä.

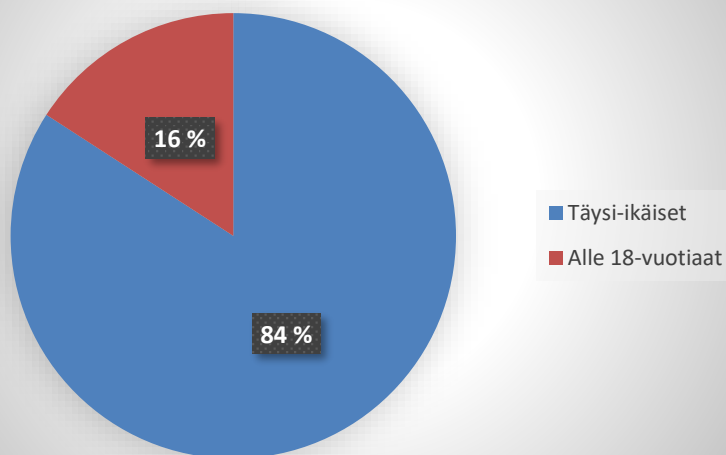
Aineisto hankitaan keskitetysti Oulun kaupungin kaikkien kirjastojen ja kirjastoautojen tarpeisiin. Kirjastolle voi tehdä hankintaehdotuksia aineistosta, jota kokoelmissa ei ole. Kirjasto tekee päätöksen ehdotetun aineiston hankkimisesta.

Aineistomääräraha

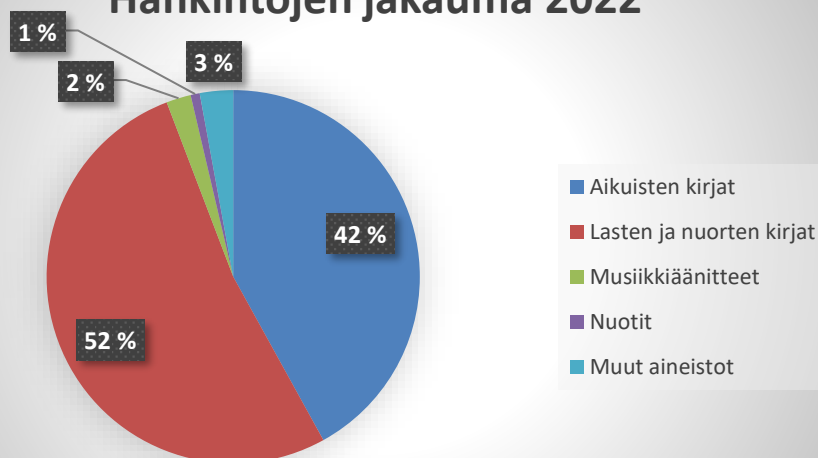
Oulun kaupunginkirjasto määrittää vuosittain talousarvion yhteydessä toimintansa määrälliset tavoitteet. Kirja-, lehti- ja AV-aineistojen sekä e-aineistojen hankintaan määritellään vuosittain käytettävissä oleva määräraha. Aineistovalinnan keskittäminen ja kirjastojen kokoelmat ylläpitävät nimekelajuutta ja harvinaisemman aineiston tarjontaa. Kirjastojen kokoelmiin turvataan vaihtelua ja uuden aineiston tarjontaa yhteiskokoelmalla ja kokoelman kellutuksella.

Lainat lainauskortin mukaan 2022

Hankintojen jakauma 2022

Hankinta mukailee julkaistavan aineiston tarjontaa, kysyntää sekä sisällön laatua määrärahojen puitteissa. Lasten ja nuorten aineiston hankinnassa on pysyvä tavoitteena ostaa yksi kirja vuodessa jokaista alle 15-vuotiasta oululaislasta kohti. Elokuvista voidaan hankkia vain niitä, joita myydään kirjastokäyttöön. E-aineistojen hankintaan vaikuttavat lisenssisopimuksissa määritellyt aineistojen käyttöoikeudet.

Asiakkaiden ja kirjoittajien lahjoitukset

Oulun kaupunginkirjasto ei ota vastaan aineistolahjoituksia. Asiakkaat voivat tuoda pieniä määriä hyväkuntoisia kirjoja kirjastoissa sijaitseviin kirjanvaihtopisteisiin.

3. VALINTAPERIAATTEET

Aineiston valinnalla tuetaan kaikenikäisten ihmisten tiedonsaantia, oppimista ja virkistytymistä. Valinnassa otetaan huomioon käyttäjien ehdotukset ja aineiston kysyntä. Valintaa tehtäessä huomioidaan myös alueen korkeakoulukirjastojen kokoelmat.

Kokoelmia kehitettäessä ja sijoitettaessa kirjastoyksiköihin otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet. Laajimmat ja monipuolisimmat kokoelmat ovat aluekirjastoissa. Joillakin alueilla korostuu lapsiperheiden suosiman aineiston osuus, toisaalla aikuis- ja/tai vanhusväestön. Lasten ja nuorten lukemisharrastuksen ja medialukutaidon kehittämiseksi on kaikissa toimipisteissä tarjolla laadukasta aineistoa lapsille ja nuorille.

Aikuisten aineisto

Aikuisten aineistoa on kaikissa kirjastoissa. *Monikielisen kirjaston ja Venäjänkielisen kirjaston* kokoelmia käytetään täydentämään omaa kokoelmaa. Monikielisestä kirjastosta tilataan säännöllisesti siirtokokoelmia ja sieltä voidaan tilata asiakkaille aineistoa kaukolainoina. Venäjänkieliseen kirjastoon asiakas voi rekisteröityä Oulun kaupunginkirjaston kautta; rekisteröitymisen jälkeen hän voi tilata kirjoja itselleen haettavaksi haluamaansa lähikirjastoon tai postiin.

Erityisryhmille tarjotaan monikanavaista aineistoa, joka sisältää painettuja isotekstisiä kirjoja, helppolukuisia kirjoja, selkokirjoja, äänikirjoja, elokuvia ja koskettelukirjoja. Kokoelmaan hankitaan myös Celian äänitteitä.

Kaunokirjallisuus

Suomenkielistä kaunokirjallisuutta hankitaan mahdollisimman laajasti. Muilla kotimaisilla kielillä kaunokirjallisuutta hankitaan jonkin verran alkukielellä. Valinnassa huomioidaan teoksen sisältö ja aikaisempien teosten kysyntä. Omakustanteita hankitaan harkiten, huomioiden teoksen paikallisuus.

Vieraskielisen kokoelman ydin on englanninkielinen kirjallisuus, mutta myös muilla eurooppalaisilla kielillä kirjoitettua kaunokirjallisuutta hankitaan. Eri kieliryhmien tarpeet otetaan huomioon. Harvinaisten kielten osalta kokoelmaa täydennetään siirtolainoamalla aineistoa Monikielisestä kirjastosta.

Tietokirjallisuus

Tietokirjallisuuden hankintaan vaikuttavat sisällön merkittävyys, ajankohtaisuus, yleistajuisuus ja kielen selkeys. Suomenkielistä tietokirjallisuutta hankitaan mahdollisimman laajasti. Niistä aiheista, joista suomenkielistä kirjallisuutta ei ole saatavana, voidaan hankkia kirjallisuutta myös muilla kielillä. Paikallisesti käytössä olevia oppi-

ja kurssikirjoja sekä pääsykoekirjoja hankitaan resurssien mukaan. Täydennettäviä kirjoja ja harjoituskirjoja hankitaan harkinnan mukaan. Opettajan oppaita ei hankita.

Oulun alueen korkeakoulukirjastot hankkivat tieteelliseen tutkimukseen ja koulutukseen liittyvää kirjallisuutta, jota kaupunginkirjastoon ostetaan yleisen kiinnostavuuden ja kysynnän mukaan.

Lehdet

Lehtivalinnoissa noudatetaan keskitettyä valintaa.

Kirjaston lehtivalikoima on laaja ja se painottuu yleistajuisiin lehtiin. Digitaaliset näköislehtipalvelut täydentävät painettujen lehtien kokoelmaa.

Sanomalehdistä hankitaan valtakunnan päälehdet sekä Pohjois-Pohjanmaan alueen paikallislehdet. Valikoiden hankitaan myös lähimaakuntien paikallislehtiä.

Ulkomaiden osalta painotetaan naapurimaiden lehtiä, mutta myös muiden maiden lehtiä hankitaan. Vähemmistökielet huomioidaan saatavuuden mukaan. Aluekirjastojen lehtikokoelmat ovat kirjaston laajimmat.

Alue- ja lähikirjastoihin hankitaan Oulun alueen ja Pohjois-Suomen sanomalehtiä sekä tärkeimpiä valtakunnallisia sanomalehtiä. Aikakauslehtikokoelmiin hankitaan lehtiä monipuolisesti eri käyttäjäryhmien tarpeisiin.

Äänikirjat

Suomeksi ilmestyviä äänikirjoja hankitaan tarjonnan mukaan. Vieraskielisistä äänikirjoista hankitaan enimmäkseen englanninkielisiä. Muilla kielillä julkaistuja hankitaan harkiten kysynnän mukaan.

Elokuvat

Kirjastoon hankitaan elokuvia, joita kirjastolla on oikeus lainata asiakkaille. Elokuvien valintaan vaikuttavat lisäksi niiden laatu ja asiakkaiden toiveet. Tärkeää on, että kokoelmissa on myös klassikoita, joita ei saa videovuokraamoista eikä kaupallisista suoratoistopalveluista.

Kotimaisia elokuvia hankitaan kattavasti DVD- ja Blu-ray-levyinä. Ulkomaisia elokuvia hankitaan mahdollisimman monipuolisesti ja asiakkaiden toiveiden mukaan.

Konsoli- ja lautapelit

Lainattavien konsolipelien kokoelma sijaitsee Karjasillan kirjastossa. Lainausoikeuksilla varustettujen pelien valinnassa kiinnitetään huomiota laatuun ja kysyntään. Lautapelejä voi lainata kaikista kirjastoyksiköistä.

Esineet

Erilaisia lainattavia esineitä saadaan Oulun kaupunginkirjaston kokoelmaan pääasiassa lahjoitusten kautta yhteistyökumppaneilta mutta tarvittaessa tehdään myös omia hankintoja. Esineiden hankinnassa käytetään harkintaa sen mukaan, miten ne soveltuvat lainaustoimintaan.

Kausikortit

Kausikortteja otetaan lainattavaksi Oulun kaupunginkirjaston kokoelmaan yhteistyökumppaneiden lahjoitusten kautta. Valinnassa käytetään harkintaa sen mukaan, miten ne soveltuvat lainaustoimintaan.

Lasten ja nuorten aineisto

Suomenkielistä lasten ja nuorten kaunokirjallisuutta hankitaan kattavasti painopistealueina kotimainen kirjallisuus, laadukas käänöskirjallisuus ja klassikot. Erityistä huomiota kiinnitetään paljon lainattavien kuvakirjojen ja helppolukuisten lastenkirjojen kappalemääriin niiden riittävyyden takaamiseksi. Kokoelman kelluttaminen vaikuttaa kappalemäärien riittävyyden arviointiin, samoin kirjallisuusdiplomit, lukukampanjat ja kirjavinkkaus. Ääniefektikirjoja hankitaan harkiten. Aineiston valintaa ohjaavat laatukriteerit ja asiakaslähtöisyys.

Suomenkielistä lasten ja nuorten tietokirjallisuutta hankitaan kattavasti, lukuun ottamatta kirjastokäyttöön sopimatonta materiaalia (esim. täydennettävät harjoituskirjat). Peruskoulun oppikirjoja hankitaan harkiten.

SELKIS-kokoelmaan valitaan aineistoa erilaisille oppijoille ja suomen kieltä opetteleville.

Lasten ja nuorten kokoelmaan hankitaan kauno- ja tietokirjallisuutta kotimaisilla kielillä ja englanniksi. Venäjän-, viron-, ranskan-, saksan-, italian- ja espanjankielisen aineiston hankinnassa painopiste on kaunokirjallisuudessa. Harvinaisten kielten osalta kokoelmaa täydennetään siirtolainaamalla aineistoa Monikielisestä kirjastosta. Kirjallisuuden lisäksi lasten ja nuorten kokoelmaan hankitaan lehtiä sekä av-aineistoa, joka sisältää lastenmusiikkia, elokuvia ja äänikirjoja.

E-aineistot

E-aineistot hankitaan Pohjoisen eKirjaston käyttöön. E-aineistot voidaan määritellä väljästi digitaalisessa muodossa oleviksi tallenteiksi. E-aineistoihin kuuluvat mm. e-kirjat, e-äänikirjat, e-lehdet, musiikkiaiheiset e-aineistopalvelut, elokuvapalvelut ja tietokannat. Osa e-aineistoista on etäkäytettäviä, mutta osaa voi käyttää ainoastaan kirjaston tiloissa. Käyttöä rajoittavat lisenssit ja tekniset ratkaisut.

E-aineiston valinnassa noudatetaan samoja periaatteita kuin muidenkin aineistojen kohdalla. Valinnassa otetaan huomioon yleisen kirjaston asiakaskunnan tarpeet ja laaja yhteistyöalue. Aineiston valintaan voi vaikuttaa tekemällä hankintaehdotuksia.

Pohjoisen eKirjaston kokoelmapolitiikka ja valintaperiaatteet löytyvät liitteestä.

Musiikki

Musiikkiaineistoon kuuluvat nuottijulkaisut, musiikkiäänitteet ja -videotallenteet, musiikkikirjallisuus ja -lehdet, musiikkiaiheiset verkkopalvelut sekä soittimet.

Kaupallisten suoratoistopalvelujen vaikutuksen takia kirjaston musiikkiäänitteiden valinta painottaa laadullisesti kestävä, sisällöllisesti monipuolista, kaupallisia palveluja täydentävää sekä paikallista tuotantoa suosivaa kokoelmatyötä.

Nuottijulkaisujen valintaan vaikuttavat erityisesti musiikkikasvattajien ja muiden musiikkiammattilaisten sekä opiskelijoiden ja aktiiviharrastajien tarpeet.

Eri tallenneformaattien suosio sekä musiikinimekkeiden tarjonta ohjaavat videotallenteiden valintaa. Soittimien kirjastokelpoisuuden valintakriteereitä ovat kestävyys, kuljetettavuus ja soittimen omaksuttavuus itseopiskeluna.

4. POISTAMINEN

Kokoelmien uusiutuminen ja ajankohtaisuus taataan paitsi riittävällä hankinnalla myös riittävillä poistoilla. Huonokuntoinen, sisällöltään vanhentunut tai vähän käytetty aineisto poistetaan. Nimekkeiden kappalemääriä karsitaan, jos yhtäaikaaisesti ei ole liikkunut useampia kappaleita samaa nimekettä.

Hyväkuntoisia poistettavia teoksia lahjoitetaan vankilakirjastoon. Varastokirjastoon kirja lähetetään, jos se ei ole kiertänyt Oulun kaupunginkirjastossa, se on hyväkuntoinen eikä Varastokirjaston kokoelmissa kirjaa vielä ole.

Poistettua hyväkuntoista aineistoa myydään asiakkaille kirjastoissa ja huonokuntoinen, myytäväksi kelpaamaton aineisto toimitetaan kierrätykseen. Myymättä jäänyttä aineistoa lahjoitetaan myös yhteisöille, yhdistyksille, kouluille ja päiväkodeille.

5. VARASTOINTI

Oulun kaupunginkirjasto ylläpitää kokoelmaa asiakaslähtöisesti asiakkaiden käyttötarpeet huomioiden. Aineisto on tarkoitettu aktiiviseen käyttöön ja koko aineisto pyritään pitämään kaikissa kirjastoyksiköissä esillä ja helposti saavutettavissa.

Mitä varastoidaan?

Kirjastoon hankittua aineistoa varastoimalla taataan kokoelman historiallinen kattavuus ja monipuolisuus. Kartutettavat ja lainattavissa olevat varastokokoelmat sijaitsevat Haukiputaan aluekirjastossa, Oulunsalon aluekirjastossa, Ruskon kirjavarastossa sekä Yli-lin kirjastossa. Avohyllyistä varastoon siirretään teoksia, jotka arvioidaan säilyttämisen arvoisiksi ja jotka ovat lainauskunnossa. Sesonkiaineistoa, kuten juhlapäiviin liittyvää kirjallisuutta, varastoidaan, mikäli se ei mahdu avokokoelmiin. Tiedot aineistoista ja niiden sijainneista löytyvät ajantasaisina kirjaston tietokannasta.

Avokokoelmassa useina kappaleina olevia, vähän kysyttyjä tai kirjakaupassa saatavana olevia nimekkeitä ei varastoida. Vieraskielisiä teoksia sekä monisteita, raportteja ja niihin verrattavia julkaisuja ei varastoida. Samansisältöisiä ja samanasuisia lisäpainoksia ei varastoida; muuttuneita painoksia varastoidaan harkiten.

Aikuisten aineiston varastointi

Kaunokirjallisuus

Kotimainen kaunokirjallisuus varastoidaan harkiten, ottaen huomioon kysyntä, tunnettuus ja paikallisuus. Suomeksi käännetty kaunokirjallisuus varastoidaan kirjallisen merkittävyyden ja käyttöarvon mukaan. Vieraskielistä kaunokirjallisuutta ei varastoida.

Tietokirjallisuus

Suomenkielistä tietokirjallisuutta varastoidaan harkiten käyttöarvon ja merkittävyyden mukaan. Vieraskielistä tietokirjallisuutta varastoidaan erittäin harkiten, ottaen huomioon teoksen paikallisuus. Varastoinnissa kiinnitetään huomiota kirjan tietosisällön lisäksi kysyntään, paikallisuuteen ja kuvitukseen.

Lehtien varastointi

Kotimaisten aikakauslehtien säilytysaika vaihtelee kuluva vuoden säilytettävistä pysyvästi säilytettäviin. Ulkomaisten aikakauslehtien säilytysaika on kuluva ja edellinen vuosi.

Koti- ja ulkomaisia sanomalehtiä säilytetään kuluva ja edellinen kuukausi lukuun ottamatta paikallislehtiä sekä poliittisia pienlehtiä, joita säilytetään kuluva kuukausi ja kolme edellistä kuukautta.

AV-aineisto

Kielikursseja, äänikirjoja, CELIA-aineistoa ja DVD- ja Blu-ray-videolevyjä ei varastoida.

Lasten ja nuorten aineiston varastointi

Varastoon siirretään vain lainauskunnossa olevaa lasten ja nuorten aineistoa. Viimeisiä kappaleita ei automaattisesti varastoida vaan varastoinnissa käytetään harkintaa.

Lasten ja nuorten aineistosta varastoidaan:

- Kotimaista lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja niiden käännöksiä valikoiden käyttöarvon, merkittävyyden ja suosion mukaan
- Ulkomaiset merkittävät teokset, klassikot ja klassikkosatujen eri versiot ja erilaiset kuvitukset alkukielisinä ja suomennoksina valikoiden käyttöarvon, merkittävyyden ja suosion mukaan
- Lasten aapisia ja lukukirjoja näytteenomaisesti ajalle tyypillisesti
- Merkittävät laulukirjat, runot, näytelmät, ohjelmistot ja kansansadut valikoiden
- Ajalle tyypillisiä sarjakirjoja näytteenomaisesti valikoiden, ei kokonaisia sarjoja
- Kotimaiset sarjakuvat ja ulkomaiset klassikkosarjakuvat valikoiden
- Laadukkaita kotimaisia lasten ja nuorten tietokirjoja harkiten käyttöarvon ja merkittävyyden mukaan

Äänikirjoja, elokuvia, pelejä ja satudioja ei varastoida.

Musiikkiaineiston varastointi

Kirjojen, nuottien ja äänitteiden viimeisiä kappaleita ja eri versioita varastoidaan harkinnan mukaan.

Musiikkiäänitteitä varastoidaan käyttöarvon mukaan. Varastoon kootaan LP-levyjä, CD-levyjä ja moniviestimiä.

Nuotteja varastoidaan käyttöarvon mukaan: mm. suosittujen nuottien kaksoiskappaleita sekä kunnoltaan avokokoelmiin soveltumattomia nuotteja, jos niissä on sävelmiä, joita ei muista teoksista löydy.

6. ARVIOINTI JA MITTARIT

Kokoelmien arviointia tehdään aina aineistoa valittaessa, poistettaessa ja varastoitaessa. Kokoelmien arviointi antaa tietoa kokoelmien sisällöstä, vahvuuksista ja heikkouksista. Arvioinnin avulla voidaan suunnitella resurssien jakoa ja kohdentamista esimerkiksi eri aineistolajien tai kohderyhmien kesken.

On olemassa useita erilaisia menetelmiä, joiden avulla kokoelmien sisältöjä ja käyttöä voidaan arvioida sekä kirjaston että käyttäjän näkökulmasta. Kokoelmalähtöiset menetelmät perustuvat usein tilastoihin ja käyttäjälähtöiset menetelmät kokoelmien käyttötietojen keruuseen ja/tai käyttäjien tiedontarpeiden selvittämiseen. Tietoja kerätään sekä määrällisin että laadullisin menetelmin. Laadullisesti kokoelmaa arvioidaan tekemällä käyttäjäkyselyjä tai haastatteluja, joilla selvitetään esim. aineiston vastaavuutta asiakkaiden tarpeisiin. Kirjasto osallistuu myös kansallisiin käyttäjäkyselyihin, joista saadaan koko maan kattavaa vertailuaineistoa.

Tilastot ovat kirjastojen perinteinen ja käytetyin kokoelmien arvioinnin keino. Kuukausittain ja vuosittain kerätään tietoja mm. lainausmääristä, varausjonoista sekä aineistojen hankinnoista ja poistoista. Kirjaston työntekijät saavat tietoa kokoelmien täydennystarpeista päivittäin asiakkaita palvellessaan ja aineistoa järjestäessään.

Aineiston määrällisinä, tilastollisina mittareina Oulun kaupunginkirjastossa käytetään seuraavia opetus- ja kulttuuriministeriön laatusuosittelujen mukaisia mittareita:

1. Uutuushankinta
Vähintään 400 kirjaa / 1 000 asukasta
2. Lasten- ja nuortenkirjojen hankinta (kohderyhmä alle 15-vuotiaat)
Vähintään yksi lasten- tai nuortenkirja / alle 15-vuotias lapsi / vuosi
3. Kysyntä / tarjonta
Kuusi varausta / nide
Ei hankita kuitenkaan yli sataa nidettä

4. Poistojen suhteellinen osuus
Kansainvälinen suositus on 8 % aineistosta
5. Aineiston ikä
Kokoelmassa pitäisi olla 40 % alle viisi vuotta vanhaa aineistoa
6. Kiertoluku – suhteutetaan laina-aikaan
Kirjojen kierto: 5 lainaa / vuosi
Musiikin kierto: 5 lainaa / vuosi

Liite

Pohjoisen eKirjaston e-kokoelmapolitiikka

Seuraavassa linjataan Kainuun, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan Pohjoisen eKirjaston e-kokoelmapolitiikkaa. eKirjaston kokoelmiin hankitut e-aineistot ovat kaikkien sopimukseen sitoutuneiden kirjastojen asiakkaiden käytettävissä. Koordinointivastuu eKirjastosta on Oulun kaupunginkirjastolla ja Rovaniemen kaupunginkirjastolla, joilla on lain määrittämät yleisten kirjastojen alueelliset kehittämistehtävät.

E-aineistot voidaan väljästi määritellä digitaalisessa muodossa oleviksi tallenteiksi. E-aineistoihin kuuluvat muun muassa e-kirjat, e-äänikirjat, e-lehdet, musiikkiaiheiset e-aineistopalvelut, elokuvapalvelut ja tietokannat. Osa e-aineistoista on etäkäytettäviä, mutta osaa voi käyttää ainoastaan kirjaston tiloissa. Käyttöä rajoittavat lisenssit ja tekniset ratkaisut.

Kokoelmavastuu

E-aineistoja välittävät palvelut valitaan yhdessä Kainuun, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan kirjastojen tai heidän valitsemiensa henkilöiden kanssa vuosittain. Uudet palvelut tulevat käyttöön yleensä kalenterivuoden alusta. Sopimuskausien pituudet vaihtelevat.

E-aineistokokoelmia hoidetaan keskitetysti, jotta kokoelmia voidaan suunnitelmallisesti kehittää. Keskitetyllä ratkaisulla taataan e-aineistojen kokoelmatyön jatkuvuus ja laatu. Käytännössä vastuu e-kokoelmanhoidosta (valinta, hankinta, kokoelmanseuranta ja poisto) keskitetään tietyille Kainuun, Lapin ja/tai Pohjois-Pohjanmaan kirjastojen työntekijöille. Hankintaa ja kokoelmanhoitoa tehdään säännöllisesti ja e-aineistojen käyttöä seurataan järjestelmien tarjoamien mahdollisuuksien mukaan. Osa e-aineistopalveluista hankitaan kokonaisuuksina, joihin ei tehdä erillistä valintaa.

Aineiston hankinta

E-aineiston valinnassa noudatetaan samoja periaatteita kuin muidenkin aineistojen kohdalla. Valinnassa otetaan huomioon yleisen kirjaston asiakaskunnan tarpeet ja laaja yhteistyöalue. Aineistonvalintaan voi vaikuttaa hankintaehdotuksilla. Aineiston valintaan ja karsintaan vaikuttavat aineiston saatavuus, arvioitu kysyntä, teosten kulttuurinen merkitys, teosten kieli ja käytettävissä olevat määrärahat. Valinnassa painotetaan monipuolisuutta ja alueen kirjastot ja asiakkaat voivat tehdä hankintaehdotuksia. E-aineistot täydentävät alueen kirjastojen painettujen aineistojen kokoelmia.

E-aineistojen hankinnassa otetaan huomioon, että aineiston käyttöä rajoittavat erilaiset lisenssit. E-aineistoja voidaan hankkia kokoelmiin ennalta sovituksi määräajaksi tai pysyvästi. Lisenssi voi perustua myös käyttökertoihin. Lisäksi lisenssissä voidaan määritellä, kuinka moni käyttäjä voi käyttää aineistoa yhtä aikaa. Aineistoilla voi olla erilaisia laina-aikoja riippuen palveluntarjoajasta. Hankinnassa ja lisenssien valinnassa huomioidaan aineiston käyttömäärät ja sisältö.

Aineiston poistaminen

Valtaosa e-aineistosta on tarjolla määräaikaisella lisenssillä, joten aineisto poistuu

---

Hallintokunta, yksikkö

Postiosoite: PL 1, 90015 Oulun kaupunki | Käyntiosoite: Torikatu 10

Puhelin: 08 558 410 | Faksi 08 558 41720

Verkkolaskutustiedot: OVT-tunnus: xxxxxx | Verkkolaskuoperaattori: Basware Oyj | Operaattoritunnus: BAWCFI22

Y-tunnus: 0187690-1 | www.ouka.fi

automaattisesti. Lisenssi täytyy uusua, mikäli aineiston halutaan säilyvän kokoelmassa. Pysyvällä lisenssillä hankittuja aineistoja voidaan poistaa, mikäli aineisto on tarpeetonta. Tärkeimmät poistoperusteet ovat käytön puute ja vanhentunut tieto. Kokoelmassa voidaan säilyttää harkinnan mukaan myös vanhempaa e-aineistoa, jos sillä arvioidaan olevan kysyntää tai kulttuurihistoriallista merkitystä.

Hallintokunta, yksikkö

Postiosoite: PL 1, 90015 Oulun kaupunki | Käyntiosoite: Torikatu 10

Puhelin: 08 558 410 | Faksi 08 558 41720

Verkkolaskutustiedot: OVT-tunnus: xxxxxx | Verkkolaskuoperaattori: Basware Oyj | Operaattoritunnus: BAWCFI22

Y-tunnus: 0187690-1 | www.ouka.fi

